

11 Ιουνίου 2008
Πάντειο Πανεπιστήμιο
Αίθουσα "Σάκη Καράγιωργα"

Γυναίκες και Αθλητισμός

17.00

Προσέλευση - καφές

17.30- 18.30

Ομιλίες

Ρένα Καμπερίδου, Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού, Πανεπιστήμιο Αθήνας.
«Το «Σκοτεινό» κοινωνικό κεφάλαιο του Αθλητισμού: «Το γυάλινο τάβλι» και «ο αγωγός διαρροής»»

Στυλιανή Χρόνη, Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.
«Ελληνίδες αθλήτριες, αθλούμενες και εμπειρίες με βάση το φύλο που αναστέλλουν την ενασχόληση με τον αθλητισμό»

Χρήστος Ρούσσος, Μέλος Ειδικού και Εργαστηριακού Διδακτικού Προσωπικού, Πάντειο Πανεπιστήμιο.
«Οι αθλοπαιδίες και το φύλο στον Πανεπιστημιακό Αθλητισμό: Προώθηση της ισότητας στην πράξη»

Παρέμβαση θα κάνει η **Δομνίτσα Λανίτου-Καβουνίδου**, πρωτοπόρος του γυναικείου αθλητισμού.

Συζήτηση

Συντονίζει η **Μαρία Στρατηγάκη**, Επιστημονική υπεύθυνη του προγράμματος Σπουδών Φύλου και Ισότητας, Πάντειο Πανεπιστήμιο.

18.30-19.30

Στρογγυλό Τραπέζι

Εμπειρίες από το χώρο του αγωνιστικού αθλητισμού

Αθηνά Κυριακίδου, Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής και της Κυπριακής Επιτροπής «Γυναίκα και αθλητισμός».«Η Ευρωπαϊκή Διάσταση του θέματος «Γυναίκα και Αθλητισμός»»

Ξανθή Κωνσταντινίδου, MSc, Προπονήτρια ποδοσφαίρου, Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

«Προπονήτρια ποδοσφαίρου: Εμπειρίες καριέρας σε ένα «ανδρικό» σπορ»

Ελένη Αυλωνίτου, Διδάκτωρ εργοφυσιολόγος, αρθογράφος, Εθνικό Κέντρο Αθλητικών Ερευνών, ΟΑΚΑ.
«Οι Αθλήτριες στα Μ.Μ.Ε»

Καλλιόπη Νεδέλκου, Προϊσταμένη Τμήματος Προβολής Αθλητισμού, Γενική Γραμματεία Αθλητισμού – Υπουργείο Πολιτισμού.

«Παρατηρητήριο Γυναίκα, Αθλητισμός και Φυσική Αγωγή» υπό την αιγίδα της UNESCO»

Συζήτηση

Συντονίζει η **Αλεξάνδρα Χαλκιά**, μέλος της Επιστημονικής Επιτροπής του Προγράμματος Σπουδών Φύλου και Ισότητας, Πάντειο Πανεπιστήμιο.

19.30-20.00

Προβολή ταινίας

«Γυναίκες στον αθλητισμό» της **Καλλιόπης Λεγάκη** (2003, 50')

(Πορτρέτα Ελληνίδων αθλητριών στο πέρασμα του χρόνου)

Συζήτηση με τη δημιουργό

Συντονίζει η **Μαρία Παραδείση**, μέλος της Επιστημονικής Επιτροπής του Προγράμματος Σπουδών Φύλου και Ισότητας, Πάντειο Πανεπιστήμιο.

Σχεδιασμός- οργάνωση: Χρήστος Ρούσσος, Βούλα Τουρή, Στυλιανή Χρόνη.

To «Σκοτεινό» Κοινωνικό Κεφάλαιο του Αθλητισμού:
«το γυάλινο ταβάνι» και «ο αγωγός διαρροής»

Της Ειρήνης Καμπερίδου

Εξερευνώντας τα σύνορα του αθλητισμού και του κοινωνικού κεφαλαίου, επισημαίνεται ότι θεωρητικά και πρακτικά, ο αθλητισμός μπορεί να προσδιοριστεί ως κοινωνικό κεφάλαιο: ως μορφή «γεγενροποιού-έμμεσου» (bridging ή inclusive) κοινωνικού κεφαλαίου που προωθεί κοινωνικούς δεσμούς, κοινωνική συνοχή, ενσωμάτωση, εμπιστοσύνη, αλληλέγγυοι και ισότητα. Εντούτοις, μπορεί να θεωρηθεί και «περιοριστικό-αποκλειστικό» κοινωνικό κεφάλαιο (bonding ή exclusive social capital) ή «σκοτεινό» κοινωνικό κεφάλαιο (dark social capital) δεδομένου ότι η πολιτική του αθλητισμού δεν συντελεί πάντα στην πρόοδο, δηλαδή, δεν προάγει τα κοινωνικά οφέλη που διακηρύσσει— αν λάβουμε υπόψη την εμπορευματοποίηση, το ντόπινγκ, τη φυλετική βία στα γήπεδα, την αφαίρεση της εθνικής-πολιτιστικής ταυτότητας του αθλητή-μετανάστη (global migrant athlete, sport labour), την περιβαλλοντική καταστροφή ή τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις των Ολυμπιακών έργων, τη θεσμική έμφυλη κατηγοριοποίηση στον αγωνιστικό αθλητισμό που επεκτείνεται και στη θεσμική ιεραρχία. Η υποεκπροσώπηση των γυναικών στον αθλητισμό των επιδόσεων και σε θέσεις λήψης αποφάσεων δεν είναι πλέον θέμα ή πρόβλημα ‘προσφοράς’ αθλητριών ή στελεχών, αλλά οφείλεται στον «αγωγό διαρροής» και στο «γυάλινο ταβάνι». Παρατηρείται ότι οι γυναίκες που εισχωρούν στην κοινωνική περιοχή του αθλητισμού πρώτον, δεν εξελίσσονται όσον αφορά την αναρρίχησή τους στην αθλητική θεσμική ιεραρχία (the glass ceiling) και δεύτερον, δεν κοινωνικοποιούνται, δεν ενσωματώνονται, δεν ανατροφοδοτούνται, δεν αναπαράγονται και ως αποτέλεσμα σταδιακά αποχωρούν (leaky pipeline). Εντοπίζονται πολλά παραδείγματα στα ΜΜΕ που αφορούν τη χρήση ή την κατάχρηση της εμπιστοσύνης και των κοινωνικών δεσμών (κοινωνικού κεφαλαίου) στην αθλητική ηγεσία (SGBs) σε όλη την Ευρώπη. Εν ολίγοις, ο αθλητισμός— ανεκμετάλλευτη πηγή κοινωνικής ενέργειας— δεν έχει ακόμα εξελιχθεί σε μια μορφή κοινωνικού κεφαλαίου που εξαλείφει κοινωνικούς αποκλεισμούς για να παράγει, να ανατροφοδοτήσει και να αναπαράγει την κοινωνική συνοχή και ενσωμάτωση. Το κοινωνικό σύστημα του Αθλητισμού αναμφίβολα εμπεριέχει στοιχεία και παράγοντες κοινωνικού αποκλεισμού. Η εμπορευματοποίηση, ο καταναλωτισμός, η οικονομική κεφαλαιοποίηση και εκμετάλλευση αναπόφευκτα οδηγούν στην ανατροφοδότηση και αναπαραγωγή του «σκοτεινού» κοινωνικού κεφαλαίου.

Προτάσεις

Αθλητισμός: πολιτιστικός θεσμός και ανεκμετάλλευτη πηγή κοινωνικής κεφαλαίου

Στην εποχή της «κλωνοποίησης», των «πλαστικών σωμάτων», της φαρμακοδιέγερσης, του γονιδιακού ντόπινγκ, της τεχνολογίας του σώματος, της εικονικής πραγματικότητας, της περιβαλλοντικής καταστροφής, της εμπορευματοποίησης, της σταδιακής αφαίρεσης της εθνικής ταυτότητας και του αυξανόμενου κυβερνητικού ελέγχου, απαιτούνται νέες μορφές ή στρατηγικές

διαπραγμάτευσης, κοινωνικής ενσωμάτωσης, διαμαρτυρίας ή αντίδρασης. Ο αθλητισμός αποτελεί παγκόσμιο φαινόμενο και ιδιαίτερα κοινωνική περιοχή που θα μπορούσε να συμβάλλει στην ενεργοποίηση και αναπαραγωγή του κοινωνικού κεφαλαίου. Αρχικά, ο αθλητισμός πρέπει να προσδιορισθεί ως **πολιτιστικός θεσμός**, και να προσεγγισθεί ως **ανεκμετάλλευτη πηγή κοινωνικής ενέργειας** (κοινωνικού κεφαλαίου), ως δυναμικό κοινωνικό μοντέλο, πρότυπο και φορέας για την αναγνώριση και ενεργοποίηση κοινωνικών δυνάμεων, δυναμικών και διεργασιών. Αναλυτικότερα, για τη συγκρότηση και εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου σχεδίου δράσης στην Ελλάδα—ιδιαίτερα ενόψει της συμμετοχής της Ελλάδας στην ολοένα διευρυνόμενη Ευρωπαϊκή Ένωση—απαιτείται αρχικά η διεπιστημονική διερεύνηση των κοινωνικών διαστάσεων και ιδιαίτερα των ‘έλλειψμάτων’ του κοινωνικού κεφαλαίου στον Αθλητισμό. Η διαμόρφωση εναλλακτικών προτάσεων, εναλλακτικών αθλητικών μοντέλων ή προτύπων προϋποθέτει, ειδικότερα, τη δημιουργία νέων πλαισίων συνεργασίας, όπως:

- Η ουσιαστική στήριξη της έρευνας στις αθλητικές επιστήμες, και όχι μόνο! Απαιτείται η συγκρότηση ενός πολυεθνικού-πολυνπολιτισμικού διεπιστημονικού δικτύου ερευνητών: Ερευνητές Χωρίς Σύνορα.
- Απαιτείται ένα **Μοντέλο Συμμαχίας των Ερευνητών του Κόσμου**, μοντέλο που έχει χρησιμοποιηθεί ήδη στον επιστημονικό χώρο¹. Ως σημείο έναρξης, ο αθλητισμός πρέπει να προσδιορισθεί ως ένας πολιτιστικός θεσμός και να προσεγγιστεί ως κοινωνικό φαινόμενο σε ένα ευρύτερο αναλυτικό πλαίσιο—και όχι να επικεντρώνεται η προσοχή μας αποκλειστικά στα συστατικά στοιχεία των αθλητικών αγώνων/παιχνιδιών/δραστηριοτήτων/μετρήσεων. Δηλαδή, να χρησιμοποιηθεί μια ευρύτερη κοινωνικό-πολιτισμική θεωρητική προσέγγιση, και συγκεκριμένα στο πλαίσιο μιας ποιοτικής προσέγγισης ή αυτοαναφοράς (self-reflective perspective) και όχι αποκλειστικά μιας εμπειρικής-ποσοτικής μέτρησης. Η ενεργοποίηση και αναπαραγωγή του κοινωνικού κεφαλαίου προϋποθέτει συμμαχίες και κοινωνικά δίκτυα για τη θετική χρήση και όχι κατάχρηση του κοινωνικού κεφαλαίου στον αθλητισμό, έτσι ώστε να τεθούν οι βάσεις για ένα γόνιμο διάλογο για θέματα όπως: (1) πως θα διδάσκεται η αθλητική δημοσιογραφία στους μελλοντικούς δημοσιογράφους και συγγραφείς, (2) η ‘κατασκευή’ και ο επαναπροσδιορισμός της αθλητικής ταυτότητας, (3) τα περιεχόμενα και οι επιπτώσεις των τηλεοπτικών μηνυμάτων, οι αξίες των ΜΜΕ, η δημοσιογραφική δεοντολογία, (4) οι νέες εξελίξεις στον κόσμο του αθλητισμού, (5) η φύση των κοινωνικών δεσμών μεταξύ αθλητικών διοικήσεων και τα μέλη τους σε σχέση με το σύγχρονο λόγο για το κοινωνικό κεφάλαιο, και (6) η συμμετοχή αθλητών/τριών και η διοχέτευσή τους σε κοινωνικές ενέργειες και δραστηριότητες που προσφέρουν ερεθίσματα και κίνητρα συνεργασίας και κοινωνικής προσφοράς/συμμετοχής, όπως πχ. η

¹ Ενδεικτικά, εφαρμοσμένο παράδειγμα αποτελεί η χαρτογράφηση του ανθρώπινου γονιδιώματος, γνωστό με το όνομα *human genome project*. «Το έργο αυτό είχε παγκόσμια εμβέλεια και συμμετοχή. Εκτός της στενής επιστημονικής αξίας του, το *human genome project* απέδειξε ότι ερευνητές από όλο τον κόσμο μπορούν να ενωθούν κάτω από ένα κοινό όραμα για την υλοποίηση προγραμμάτων που συνεισφέρουν στην εξέλιξη του ανθρώπινου γένους.» (Ρεντούμης et al. 2004)

ανάπτυξη δικτύων εθελοντισμού, η ενεργοποίηση των νέων να συμμετάσχουν στα κοινά με σαφής-προκαθορισμένους ρόλους και δικαιώματα αλλά και με σαφής και προκαθορισμένες υποχρεώσεις.

- Για να εξαλειφθούν τα πρότυπα κοινωνικού αποκλεισμού απαιτείται: (1) η ανστηρή εφαρμογή πολιτικών/θεσμών ισονομίας (gender equity policies) και στρατηγικών ενσωμάτωσης και αντοενδυνάμωσης, (2) η αύξηση της κάλυψης/προβολής του γυναικείου αθλητισμού στα ΜΜΕ, (2) η προώθηση και στήριξη γυναικών στην αθλητική δημοσιογραφία, (3) η υποστήριξη της έρευνας σε θέματα φύλου (gender mainstreaming), κ.ά.
 - Στο πλαίσιο της οπτικής του κοινωνικού κεφαλαίου στην Ελλάδα, επιβάλλεται η διερεύνηση της οργανωτικής δομής και των σχέσεων μεταξύ αθλητικών διοικήσεων/ηγεσιών και των μελών τους σε τοπικά, περιφερειακά και εθνικά επίπεδα και η συμμετοχή των γυναικών σε αυτά τα δίκτυα, και ιδιαίτερα σε θέσεις λήψης αποφάσεων.
 - Η κατανόηση της σημασίας του κοινωνικού κεφαλαίου προϋποθέτει και τη συμμετοχή των πολιτών [και όχι των καταναλωτών] στην εφαρμοσμένη κοινωνική πολιτική, δηλαδή σε ένα δημοκρατικό πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ πολιτών, δημόσιας εκπαίδευσης, κοινωνικών ομάδων, οργανώσεων και θεσμών, όπως τα ΑΕΙ, η ΔΟΕ, οι αθλητικές ομοσπονδίες, κλπ.
 - Η διαμόρφωση εναλλακτικών προτάσεων, αθλητικών μοντέλων, προτύπων και μεντόρων προϋποθέτει και μια ‘κατάλληλη’ Ολυμπιακή Παιδεία (παιδεία ειρήνης), ως μοντέλο εκπαίδευσης, δηλαδή την ‘επανενεργοποίηση’ ή τον επαναπροσδιορισμό του «Ολυμπισμού», της Ολυμπιακής ιδεολογίας και των Ολυμπιακών αξιών.
 - Αρχικά, η ΔΟΕ—και όχι μόνο οι αθλητές/τριες— χρειάζεται Ολυμπιακή παιδεία. Η ΔΟΕ θα μπορούσε να διαθέσει τα χρήματα από σπόνσορες για την ανάπτυξη ενός αποτελεσματικού-ολιστικού εκπαιδευτικού προγράμματος για τα μέλη της. Δεύτερον, στις χώρες όπου διεξάγονται οι Ολυμπιακοί Αγώνες, η ΔΟΕ, σε συνεργασία με Εθνικές Ολυμπιακές Επιτροπές (NOCs) και με πολυπολιτισμικούς-διεπιστημονικούς φορείς και ένα δίκτυο των ερευνητών του κόσμου, θα μπορούσε να διαμορφώσει ή να στηρίξει αντίστοιχα εκπαιδευτικά προγράμματα² που θα απευθύνονται σε αθλητικές ομοσπονδίες, αθλητικές οργανώσεις, αθλητικούς συλλόγους, συνδέσμους, κ.ά.. Τρίτον, οι Ολυμπιακοί Αγώνες πρέπει να διεξάγονται και σε λιγότερο προνομιούχες χώρες ή περιοχές του κόσμου, και όχι μόνο στις αποκαλούμενες ισχυρές ή ανεπτυγμένες χώρες, όπως συνηθίζεται μέχρι σήμερα. Τέλος, διακηρύσσεται

² Όπως το ολιστικό εκπαιδευτικό παιδαγωγικό μοντέλο της μη-κυβερνητικής οργάνωσης PEACE GAMES (βλ. www.peacegames.org). Αναλυτικότερα, όσον αφορά τις δραστηριότητες αυτής της οργάνωσης βλ.: Kamberidou, Irene (2008). Promoting a Culture of Peacemaking: Peace Games and Peace Education. *International Journal of Physical Education (IJPE)*. Issue 4/2008 (November 2008). Institut fuer Sport und Sportwissenschaften. Universita zu Kiel Sportwissenschaften (www.uni-kiel.de/fakultas/philosopie/iss/).

ότι μία από τις κεντρικές αποστολές του Ολυμπιακού κινήματος είναι η προώθηση της παγκόσμιας ειρήνης. Θα έπρεπε, λοιπόν, τα ποσά που εισπράττει το Ολυμπιακό κίνημα να διατίθενται κυρίως σε χώρες της Αφρικής και της Ασίας, στις οποίες καθημερινά πεθαίνουν χιλιάδες παιδιά από πείνα. Αυτό θα σήμαινε σήμερα ενεργή κοινωνική συμμετοχή και ενεργή κοινωνική παρουσία των αξιών του Ολυμπισμού και του κοινωνικού κεφαλαίου του αθλητισμού.

Σύντομο βιογραφικό Ειρήνης Καμπερίδου

Η Ειρήνη Καμπερίδου είναι Λέκτορας της Κοινωνιολογίας στο ΤΕΦΑΑ του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, όπου διδάσκει 'Κοινωνικό Φύλο & Αθλητισμός' και 'Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία'. Πραγματοποίησε προπτυχιακές και μεταπτυχιακές σπουδές (BA, MA) στη Βοστώνη και στο Παρίσι: (1) Boston College, (2) Emmanuel College, Boston Massachusetts, και (3) Πανεπιστήμιο της Σορβόννης στο Παρίσι. Το 1997 η κ. Καμπερίδου έγινε δεκτή ως υποψήφια διδάκτωρ στο Τμήμα Κοινωνιολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών & Πολιτικών Επιστημών, όπου αναγορεύτηκε διδάκτωρ το Φεβρουάριο 2002. Από το 2004 έως σήμερα η κ. Καμπερίδου συμμετέχει ως εμπειρογνώμων σε θέματα Φύλου στα 'Consultation Workshops on Gender and Technology', 'Women in Science and Research', κ.ά. της Ευρωπαϊκής Ένωσης: ως μέλος του Gender Expert Action Group (GEAG) of the European Commission's Directorate-General for Information Society and Media. Επίσης, είναι μέλος της Πανελλήνιας Ένωσης για την Προώθηση των Γυναικών στον Αθλητισμό και τα Σπορ (Π.Ε.Π.Γ.Α.Σ.).

Από το 1983-1991 η Ειρήνη Καμπερίδου εργάστηκε ως δημοσιογράφος, εκφωνήτρια, ανταποκρίτρια και αρχισυντάκτης στο Αθηναϊκό Πρακτορείο Ειδήσεων (ΑΠΕ), στη Γενική Γραμματεία Τύπου και Πληροφοριών του Υπουργείου Προεδρίας, στην Υπηρεσία Ενημέρωσης του Υπουργείου Εξωτερικών, και στην EPT 1-Υποδιεύθυνση Απόδημου Ελληνισμού. Από το 1991 μέχρι σήμερα εργάζεται στο ΤΕΦΑΑ του Πανεπιστημίου Αθηνών. Στα ερευνητικά της ενδιαφέροντα συγκαταλέγονται μεταξύ άλλων τα ακόλουθα θέματα: 'το κοινωνικό φύλο, φυσική αγωγή και αθλητισμός', 'η έμφυλη ισονομία στον Ολυμπιακό αθλητισμό ή το φύλο στον Ολυμπιακό αθλητισμό', 'η προβολή της αθλήτριας στα ΜΜΕ: ο έμφυλος ηρωισμός του Αθλητισμού', 'η μοντελοποίηση των αθλητών/τριών', 'αθλητισμός: κοινωνική ενσωμάτωση ή αποκλεισμός, ρατσισμός και ξενοφοβία', 'φύλο και τεχνολογία', 'φύλο και η Κοινωνία της Πληροφορίας', 'γυναίκα στην επιστήμη και στην τεχνολογία', 'το σώμα στην Οθωμανική κοινωνία', 'ο χορός και η φυσική κίνηση ως σύμβολα κοινωνικής κατωτερότητας στην Οθωμανική κοινωνία', 'οι περί Ελληνισμού αντιλήψεις και περιγραφές δυτικών περιηγητριών του 17^{ου}, 18^{ου} και 19^{ου} αιώνα, η πολυεθνική δουλεία του Οθωμανικού χαρεμιού'.

Email: ikamper@phed.uoa.gr

Ιστοσελίδα: www.phed.uoa.gr

**Ελληνίδες αθλήτριες, αθλούμενες και εμπειρίες με βάση το φύλο
που αναστέλλουν την ενασχόληση με τον αθλητισμό**

της Ανής Χρόνη

Για τους περισσότερους, ο αθλητισμός θεωρείται ασφαλής χώρος ενασχόλησης για κορίτσια και αγόρια, άνδρες και γυναίκες, όμως πρόσφατες έρευνες έχουν δείξει ότι, η σεξουαλική παρενόχληση αλλά και η κακοποίηση εμφανίζονται και στον κόσμο του αθλητισμού (Brackenridge & Fasting, 2002). Ενώ, η σεξουαλική παρενόχληση αφορά και τα δυο φύλα, οι γυναίκες βρίσκονται στη θέση του θύματος σε υψηλότερα ποσοστά παγκοσμίως. Όσον αφορά στην έρευνα, στο χώρο του αθλητισμού και της άσκησης ακόμη βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο. Έχουν ολοκληρωθεί ποσοτικές και ποιοτικές έρευνες που εξετάζουν τη συχνότητα εμφάνισης και τη διάδοση της σεξουαλικής παρενόχλησης στον αθλητικό χώρο, αλλά τα χαρακτηριστικά και οι συνέπειες των εμπειριών σεξουαλικής παρενόχλησης τόσο μέσα όσο βέβαια και έξω από τον αθλητισμό χρήζουν περαιτέρω διερεύνηση. Τα βιώματα σεξουαλικής παρενόχλησης επιδρούν σε πολλαπλά επίπεδα στη ζωή των αθλητριών: ψυχολογικό, κοινωνικό, σωματικό, επαγγελματικό. Έρευνες σε αθλήτριες που είχαν παρενοχληθεί σεξουαλικά αναφέρουν ότι οι αλλαγές που συνέβησαν στη συμπεριφορά των αθλητριών προς προπονητές και συναθλητές μετά από εμπειρίες ΣΠ σχετιζόταν άμεσα με αρνητική επίδραση στην απόδοσή τους και με διακοπή ενασχόλησης με το άθλημα (Fasting, Brackenridge & Walseth, 2002; Kirby, Greaves, & Hankivsky, 2000). Στην Ελλάδα, τα ερευνητικά δεδομένα είναι ελάχιστα (Fasting, Chroni, & Knogte, 2006) και αφορούν δείγμα 308 γυναικών (αθλήτριες και αθλούμενες) από τις οποίες έχουν συλλεχθεί πληροφορίες με γραπτό ερωτηματολόγιο. Στο δείγμα αυτό, καταγράφηκαν εμπειρίες σεξουαλικής παρενόχλησης σε ποσοστό 71,8. Το ποσοστό αυτό δε διαφέρει από τα ποσοστά των λιγοστών ερευνών που έχουν γίνει σε γενικό πληθυσμό της χώρας μας. Αυτό που περιπλέκει τα πράγματα στον κόσμο του αθλητισμού είναι ότι τα σεξιστικά σχόλια και οι παρενοχλητικές συμπεριφορές εκδηλώνονται τόσο συχνά, που τόσο οι προπονητές/παράγοντες όσο και οι αθλητές ή αθλήτριες καταλήγουν να τα θεωρούν από δεδομένα έως μέρος της καθημερινότητας του αθλητισμού. Σύμφωνα με τις Brackenridge (1997) και Cense (1997), καθώς οι αθλήτριες κοινωνικοποιούνται μέσα στην κουλτούρα του αθλητισμού υψηλού επιπέδου, αποδέχονται και ανέχονται περισσότερη σεξουαλική παρενόχληση, γιατί 'είναι μέρος της ανδρικής κουλτούρας του αθλητισμού και κάτι με το οποίο ο καθένας πρέπει να ζήσει'. Ενδεχομένως, τα όρια των κατάλληλων-καθωσπρέπει συμπεριφορών να μετατοπίζονται κατά την εξέλιξη και κοινωνικοποίηση των αθλητριών στην καθημερινότητα του υψηλού αγωνιστικού αθλητισμού. Όποια όμως και αν είναι η μετατόπιση αυτών των ορίων, στις μελέτες που έχουν ολοκληρωθεί αναφέρονται σημαντικά αρνητικά επακόλουθα για τα θιγόμενα άτομα, τα οποία είναι πολυδιάστατα και οι οδηγίες που λαμβάνονται από τα Ηνωμένα Έθνη, την Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά και τη Διεθνή Ολυμπιακή Επιτροπή φαίνεται να μην έχουν κανένα ενδιαφέρον αλλά και καμία ισχύς.

Oι Αθλήτριες στα ΜΜΕ

Της Ελένης Ανδωνίτου, Ph.D.
Διδάκτωρ Εργοφυσιολόγος
Εθνικό Κέντρο Αθλητικών Ερευνών - ΟΑΚΑ

Αν και η εποχή που ο αγωνιστικός αθλητισμός έπρεπε να ανταποκρίνεται στην εξύψωση της ανδρικής ρώμης με βάση την αφοσίωση ως μέσον, την τέχνη ως πλαίσιο και τα χειροκροτήματα των γυναικών ως ανταμοιβή, έχει περάσει ανεπιστρεπτί, όμως παρόλα αυτά ο χώρος του αθλητισμού εξακολουθεί να αποτελεί χώρο διακρίσεων για τις γυναίκες.

Η ανισότητα στον αθλητισμό σε όλα τα επίπεδα οδηγεί σε μεγάλες διαφορές στους μισθούς, σε σημαντικές διαφορές στο επίπεδο στήριξης από χορηγούς, σε διαφορετικό βαθμό συμμετοχής των γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων και όλα αυτά υποβοηθούνται και από τις μεγάλες διαφορές στην κάλυψη από τα ΜΜΕ. Στην εποχή μας ο αθλητισμός υψηλού επιπέδου είναι ένα μέσο βιοπορισμού, ένα επάγγελμα. Συνεπώς η προβολή της αγωνιστικής προσπάθειας αποτελεί και προώθηση της δουλειάς τους.

Το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, σχετικά με τη γυναίκα και τον αθλητισμό (2002/2280), στα πλαίσια της διασφάλισης ίσων δικαιωμάτων στον αθλητισμό υψηλού επιπέδου, καλεί με σαφήνεια τις κυβερνητικές και αθλητικές αρχές να εγγυηθούν την εξάλειψη των άμεσων και έμμεσων διακρίσεων σε βάρος των αθλητριών κατά την άσκηση της εργασίας τους.

Βασική προϋπόθεση για να παρακινήσουμε τις νέες κοπέλες στον αθλητισμό πρέπει οι γυναίκες αθλήτριες να είναι ορατές, και εδώ τα ΜΜΕ διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο σ' αυτό, αφού πολλές φορές οι γυναικείοι αθλητικοί αγώνες υπολείπονται σε προβολή.

Η παρουσίαση εστιάζεται στην αναζήτηση των αιτίων της λιγότερης κάλυψης των γυναικείων αθλητικών αγώνων, έναντι εκείνων των ανδρών, στο διαφορετικό τρόπο προβολής των αθλητριών, στο σχολιασμό που συνοδεύει τη παρουσίαση γυναικείων αθλητικών αγώνων αλλά και στην επιλεκτική προβολή διαφόρων γυναικείων αγωνισμάτων.

Ο αθλητισμός πρέπει και μπορεί να αποτελέσει το μέσον με το οποίον μπορούν να κτυπηθούν οι διακρίσεις του φύλου. Αν θες να δεις τις αλλαγές έχουν συντελεσθεί σε μία κοινωνία, δες τις αλλαγές που έχουν επιτευχθεί στον αγωνιστικό αθλητισμό.

Δυστυχώς δεν έχουμε τρόπο να εξαλείψουμε αυτή την ανισότητα στη παρουσίαση των αθλητριών με συγκεκριμένο τρόπο, πέρα από το γεγονός το να δημοσιοποιούνται οι σημερινές προσπάθειες, να προκαλείται ο δημόσιος διάλογος για το θέμα, ώστε να ενθαρρύνονται και να παρακινούνται οι εργαζόμενοι στο χώρο των ΜΜΕ να σκέπτονται και το γεγονός ότι ο αθλητισμός αποτελεί για τους συμμετέχοντες μέσον ατομικής ανάπτυξης και ως τέτοιο να λαμβάνεται υπόψη το κριτήριο της ισότητας και παροχής ίσων ευκαιριών, ανεξαρτήτως φύλου.

Oι αθλοπαιδιές και το φύλο στον Πανεπιστημιακό Αθλητισμό:
Προώθηση της ισότητας στην πράξη

Tον Χρήστον Ρούσσον

Κάποια αθλητική δραστηριότητα κατά την οποία άνδρες και γυναίκες θα μπορούσαν ν' ανταγωνιστούν μεταξύ τους επάξια, υπό τις σημερινές συνθήκες θα μπορούσε να θεωρηθεί πρωτοποριακή, ενώ το εύλογο μάλλον θα ήταν να θεωρείται φυσιολογική και δεδομένη.

Οι δυνατότητες επινόησης εντός του πλαισίου των αθλοπαιδιών είναι μεγάλες, μα παρόλα αυτά άνδρες και γυναίκες ως επί το πλείστον δεν παίζουν μαζί κι αυτό αντίκειται με τη σύγχρονη θεώρηση ανθρώπινων αξιών όπως η ισότητα, η ελευθερία, η δημοκρατία κ.α. Οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι οι πλέον δημοφιλείς αθλοπαιδιές ξεκίνησαν να διεξάγονται περισσότερο από έναν αιώνα πριν, οπότε κυριαρχούσαν μάλλον κάποιες άλλες προκαταλήψεις σχετικά με το φύλο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το πλέον δημοφιλές άθλημα, το οποίο παραμένει σχεδόν το μοναδικό που ως προς την μπάλα έχει μεγάλες τεχνικές απαιτήσεις για τα πόδια, από τις οποίες έχουν αποκλειστεί παράλογα οι γυναίκες. Η προοδευτική αντίληψη απαιτεί να τις ξεπεράσουμε και δεν είναι ανυπέρβλητο εμπόδιο οι όποιες σωματικές – βιολογικές παράμετροι. Δεν έπεται όμως πως θα το κατορθώσουμε κι οπωσδήποτε. Η καλύτερη κοινή προοπτική δεν είναι οπωσδήποτε να αγωνίζεται το κάθε φύλο ιδιωτικά. Εφόσον δεν κρίνουμε πως άνδρες και γυναίκες είναι ασύμβατοι στις αθλοπαιδιές, δεν είναι απαραίτητο να τεθούν αντίπαλοι μεταξύ τους. Σύμφωνα με το κυρίαρχο πρότυπο χωρίζουμε ένα γήπεδο σε δυο ίσα μέρη, τοποθετούμε σε αυτά δύο ίδιους στόχους και παίζουμε με μια μπάλα, όμως μπορούμε να έχουμε στη διάθεσή μας και πολλά άλλα. Αυτά ενδέχεται να εμπεριέχουν πολύ περισσότερα αντικειμενικά στοιχεία καθώς επίσης και άλλα αριθμητικά συστήματα από αυτά που μεταχειρίζόμαστε ως τώρα.

Η εξέλιξη των αθλοπαιδιών ευτυχώς μάλλον δεν ορίζεται από ένα και μόνον φορέα υπερεξουσίας, είτε πρόκειται για κάποιον διεθνή οργανισμό είτε για οποιοδήποτε συγκεκριμένο γνωστό ή άγνωστο πρόσωπο. Όλες σχεδόν οι πλέον δημοφιλείς μορφές έχουν ξεπηδήσει μέσα από Ιδρύματα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, αρκετά παλιά πλέον. Τα Πανεπιστήμια δεν είναι απαραίτητο να αναπαράγουν μόνον, μα μπορούν να θέσουν και να σχεδιάσουν εκ νέου τους όρους των αθλοπαιδιών. Μάλλον λόγω κακού σχεδιασμού κι όχι κακής πρόθεσης, οι πιο γνωστές απόπειρες θέσμισης αθλοπαιδιών, κοινών ή μη, έθεσαν κανονισμούς σχεδόν υπονομευτικούς για τις γυναίκες.

Η εικασία μας είναι πως για το φύλο στον αθλητισμό, μπορούν να τεθούν καλύτεροι όροι από τους νυν υφιστάμενους. Έχουμε δει κι εμπράκτως πολλούς από αυτούς να λειτουργούν καταρχήν θαυμάσια και προτείνουμε σε όλους-ες να τους ελέγξουν και να αντιπροτείνουν.

Αθλητισμός και Γυναίκα

Της Αθηνάς Κυριακίδου

Στόχος της ομιλίας είναι μια συνοπτική ανάλυση της ισότητας των γυναικών στον αθλητισμό, μέσω της Λευκής Βίβλου και των ευρωπαϊκών αρχών. Η Λευκή Βίβλος για τον αθλητισμό προωθήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 11 Ιουλίου 2007. Είναι ένα αληθινά ευρύ και περιεκτικό έγγραφο σχετικά με τον ευρωπαϊκό αθλητισμό. Προτείνει διάφορες θετικές δράσεις που εφαρμόζονται και που υποστηρίζονται από την Επιτροπή σε τρεις κύριες πτυχές:

- Ο κοινωνικός ρόλος του αθλητισμού
- Η οικονομική διάσταση του αθλητισμού
- Η οργάνωση του αθλητισμού

Τα δύο (2) σημαντικά ζητήματα του αθλητισμού είναι:

Γυναίκες και αθλητισμός και Νεολαία και αθλητισμός.

Γυναίκες και αθλητισμός:

Η εθνική επιτροπή της Κύπρου «Αθλητισμός και Γυναίκα», έχει συγκεκριμένους στόχους. Οι στόχοι της είναι:

- a) Να εξασφαλίσει ότι όλες οι γυναίκες και τα νέα κορίτσια έχουν ίσες ευκαιρίες να συμμετέχουν στον αθλητισμό
- β) Να αυξήσει τη συμμετοχή των γυναικών στον αθλητισμό
- γ) Να ενδυναμώσει τη συμμετοχή των γυναικών και των κοριτσιών στις αθλητικές ομοσπονδίες
- δ) Να προαγάγει τις γυναίκες σε διοικητικές θέσεις του αθλητισμού

Η Κυπριακή επιτροπή είναι μέλος της Ευρωπαϊκής επιτροπής «Αθλητισμός και Γυναίκα» ένα δίκτυο, το οποίο αποτελείται από αντιπροσώπους που ενδιαφέρονται για την ισότητα των γυναικών στον αθλητισμό μέσω μη κυβερνητικών ή κυβερνητικών αθλητικών οργανώσεων και οργανισμών των χωρών τους. Η Ευρωπαϊκή επιτροπή «Αθλητισμός και Γυναίκα» στοχεύει στην προώθηση της εθνικής εργασίας ισότητας στον αθλητισμό, στη διάδοση των πληροφοριών μέσω των ευρωπαϊκών αθλητικών οργανώσεων, στην ανάγκη να ενθαρρυνθεί η ισότητα μεταξύ των ανδρών και των γυναικών, στην πρόσβαση στον αθλητισμό για τις γυναίκες μετανάστες και τις γυναίκες από τις εθνικές μειονότητες, στην πρόσβαση των γυναικών στις θέσεις λήψης αποφάσεων στον αθλητισμό και στην κάλυψη των ζητημάτων ισότητας από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.

Νεολαία και αθλητισμός:

Ο αθλητισμός είναι ένα ενεργό μέσο ενάντια στη διάκριση και τον ρατσισμό σύμφωνα με το 64% των Ευρωπαίων πολιτών. Ο αθλητισμός συμβάλει θετικά στην υγεία και διαδραματίζει σημαντικό κοινωνικό και εκπαιδευτικό ρόλο. Η αθλητική συμμετοχή συνδέεται με τη βελτίωση της Δημόσιας Υγείας στην Ευρώπη. Ένας από τους σημαντικότερους στόχους της Λευκής Βίβλου για τον αθλητισμό είναι να ενθαρρυνθούν οι νέοι ευρωπαίοι πολίτες να συμμετέχουν στον αθλητισμό.

Σύντομο βιογραφικό Ξανθής Κωνσταντινίδου

Απόφοιτος των ΤΕΦΑΑ με ειδικότητα ποδόσφαιρο, μεταπτυχιακές σπουδές στην προπονητική και υποψ. διδάκτωρ στο ΤΕΦΑΑ ΔΠΘ στην κοινωνιολογία των γυναικείων σπορ. Συγγραφέας βιβλίων και άρθρων για το γυναικείο ποδόσφαιρο και επί σειρά ετών καθηγήτρια ΦΑ στα ΤΕΦΑΑ Θες/νικης στον τομέα του Ποδοσφαίρου.

Υπήρξε παίκτρια και αρχηγός της 1^{ης} γυναικείας ομάδας στην Ελλάδα της ΟΛΥΜΠΙΑΔΑ Θες/νικης και στην συνέχεια η 1^η γυναίκα προπονήτρια ποδοσφαίρου στην Ελλάδα. Εργάστηκε από το 1985 σαν προπονήτρια σε 2 ανδρικές και στις γυναικείες ομάδες Ολυμπιάδα '96, Κένταυρος Λάρισας, ΑΟ Ηλιούπολη Θες/νικης με την οποία κατέκτησε το Πρωτ/μα Ελλάδος το 1997. Από το 2000 ανέλαβε Τεχνική σύμβουλος των γυναικείων Εθνικών ομάδων και το 2002 -2004 ανέλαβε προπονήτρια της Ολυμπιακής ομάδας ποδοσφαίρου γυναικών, με την οποία συμμετείχε στην Ολυμπιάδα της Αθήνας. Παράλληλα ήταν και προπονήτρια της εθνικής ομάδας νεανίδων.

Σήμερα διδάσκει ποδόσφαιρο στα ΤΕΦΑΑ Θεσσαλονίκης και στις σχολές προπονητών της ΕΠΟ, καθώς και σε σεμινάρια του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου και του ΥΠΕΠΘ για το ποδόσφαιρο στο σχολείο.

Oι Αθλήτριες στα ΜΜΕ

Της Ελένης Ανδωνίτου, Ph.D.

Διδάκτωρ Εργοφυσιολόγος

Εθνικό Κέντρο Αθλητικών Ερευνών - ΟΑΚΑ

Αν και η εποχή που ο αγωνιστικός αθλητισμός έπρεπε να ανταποκρίνεται στην εξύψωση της ανδρικής ρώμης με βάση την αφοσίωση ως μέσον, την τέχνη ως πλαίσιο και τα χειροκροτήματα των γυναικών ως ανταμοιβή, έχει περάσει ανεπιστρεπτί, όμως παρόλα αυτά ο χώρος του αθλητισμού εξακολουθεί να αποτελεί χώρο διακρίσεων για τις γυναίκες.

Η ανισότητα στον αθλητισμό σε όλα τα επίπεδα οδηγεί σε μεγάλες διαφορές στους μισθούς, σε σημαντικές διαφορές στο επίπεδο στήριξης από χορηγούς, σε διαφορετικό βαθμό συμμετοχής των γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων και όλα αυτά υποβοηθούνται και από τις μεγάλες διαφορές στην κάλυψη από τα ΜΜΕ. Στην εποχή μας ο αθλητισμός υψηλού επιπέδου είναι ένα μέσο βιοπορισμού, ένα επάγγελμα. Συνεπώς η προβολή της αγωνιστικής προσπάθειας αποτελεί και προώθηση της δουλειάς τους.

Το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, σχετικά με τη γυναικά και τον αθλητισμό (2002/2280), στα πλαίσια της διασφάλισης ίσων δικαιωμάτων στον αθλητισμό υψηλού επιπέδου, καλεί με σαφήνεια τις κυβερνητικές και αθλητικές αρχές να εγγυηθούν την εξάλειψη των άμεσων και έμμεσων διακρίσεων σε βάρος των αθλητριών κατά την άσκηση της εργασίας τους.

Βασική προϋπόθεση για να παρακινήσουμε τις νέες κοπέλες στον αθλητισμό πρέπει οι γυναίκες αθλήτριες να είναι ορατές, και εδώ τα ΜΜΕ διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο σ' αυτό, αφού πολλές φορές οι γυναικείοι αθλητικοί αγώνες υπολείπονται σε προβολή.

Η παρουσίαση εστιάζεται στην αναζήτηση των αιτίων της λιγότερης κάλυψης των γυναικείων αθλητικών αγώνων, έναντι εκείνων των ανδρών, στο διαφορετικό τρόπο προβολής των αθλητριών, στο σχολιασμό που συνοδεύει τη παρουσίαση γυναικείων αθλητικών αγώνων αλλά και στην επιλεκτική προβολή διαφόρων γυναικείων αγωνισμάτων.

Ο αθλητισμός πρέπει και μπορεί να αποτελέσει το μέσον με το οποίον μπορούν να κτυπηθούν οι διακρίσεις του φύλου. Αν θες να δεις τις αλλαγές έχουν συντελεσθεί σε μία κοινωνία, δες τις αλλαγές που έχουν επιτευχθεί στον αγωνιστικό αθλητισμό.

Δυστυχώς δεν έχουμε τρόπο να εξαλείψουμε αυτή την ανισότητα στη παρουσίαση των αθλητριών με συγκεκριμένο τρόπο, πέρα από το γεγονός το να δημοσιοποιούνται οι σημερινές προσπάθειες, να προκαλείται ο δημόσιος διάλογος για το θέμα, ώστε να ενθαρρύνονται και να παρακινούνται οι εργαζόμενοι στο χώρο των ΜΜΕ να σκέπτονται και το γεγονός ότι ο αθλητισμός αποτελεί για τους συμμετέχοντες μέσον ατομικής ανάπτυξης και ως τέτοιο να λαμβάνεται υπόψη το κριτήριο της ισότητας και παροχής ίσων ευκαιριών, ανεξαρτήτως φύλου.

Παρατηρητήριο

«Γυναικα, Αθλητισμός και Φυσική Αγωγή υπό την αιγίδα της UNESCO»

Της Καλλιόπης Νεδέλκον

Κατά το διεθνές συνέδριο που διοργάνωσε η Γενική Γραμματεία Αθλητισμού υπό την αιγίδα της UNESCO, τον Αύγουστο του 2001 στην Αθήνα με θέμα «Η θέση της γυναικας στην διοίκηση του αθλητισμού», κατατέθηκε επισήμως από την χώρα μας η πρόταση συστάσεως Παρατηρητηρίου UNESCO με θέμα την Γυναίκα και τον Αθλητισμό με την μορφή ηλεκτρονικού τόπου με πλήρη και ταξινομημένη πληροφόρηση.

Συγκεκριμένα η Διακήρυξη της Αθήνας στην διάταξη 14 συνιστά «σε συνεργασία με την UNESCO την ίδρυση ενός Παρατηρητηρίου, του οποίου ο ρόλος θα είναι η παρακολούθηση και εκτίμηση της προόδου που έχει επιτευχθεί σε εθνικό και διεθνές επίπεδο για την προώθηση της γυναικας σε όλους τους τομείς του αθλητισμού».

Τον Δεκέμβριο του 2004 κατά την διεξαγωγή της 4^{ης} Διεθνούς Διασκέψεως Υπουργών αρμοδίων για την Φυσική Αγωγή και τον Αθλητισμό (MINEPS IV), των κρατών μελών της UNESCO στην Αθήνα, η 3^η επιτροπή της διασκέψεως αυτής κατόπιν διεξοδικών συζητήσεων απεδέχθη την «γενναιόδωρη πρόταση του Ελληνικού Υπουργείου Αθλητισμού, να παράσχει οικονομικούς και διοικητικούς πόρους προς υποστήριξη της ανάπτυξης και συντήρησης ενός παρατηρητηρίου ηλεκτρονικής βάσεως για θέματα που αφορούν την γυναίκα, τον αθλητισμό και την φυσική αγωγή το οποίο θα δημιουργείτο υπό την αιγίδα της UNESCO».

Το Εκτελεστικό Συμβούλιον της UNESCO με την απόφασή του 175 EX/52 συστήνει στην 34^η Γενική Διάσκεψη να εγκρίνει την δημιουργία ενός «Παρατηρητηρίου για την Γυναικά, τον Αθλητισμό και την Φυσική Αγωγή» και εξουσιοδοτεί τον Γενικό Διευθυντή να προβεί στην υπογραφή διμερούς συμφωνίας με την Ελληνική Κυβέρνηση.

Τον Νοέμβριο του 2007 η Ολομέλεια της 34^{ης} Γενικής Διασκέψεως της UNESCO στο πλαίσιο της εξέτασης της έκθεσης της Επιτροπής Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών υιοθέτησε ομόφωνα το ψήφισμα για την σύσταση του εν λόγω Παρατηρητηρίου υπό την αιγίδα στην Γενική Γραμματεία Αθλητισμού-Υπουργείο Πολιτισμού και εξουσιοδότησε τον Γενικό Διευθυντή να προχωρήσει στην υπογραφή διμερούς συμφωνίας με την Ελληνική Κυβέρνηση.

Πληθώρα κρατών συνεχάρησαν και ευχαρίστησαν την Ελληνική Κυβέρνηση για την υποβολή της προτάσεως της η οποία θα συμβάλλει αποφασιστικά στον διατομεακό στόχο του οργανισμού για την ισότητα των φύλων.

Την 5^η Δεκεμβρίου 2007 υπεγράφη από τον Γενικό Διευθυντή της UNESCO, κ. Koichiro Matsunaga και τον Έλληνα Υφυπουργό Πολιτισμού, αρμόδιο για θέματα Αθλητισμού στην έδρα της UNESCO στο Παρίσι η σχετική συμφωνία. Πρόκειται για συμφωνία δεκαετούς διάρκειας (με την δυνατότητα σιωπηρής ανανέωσης) μεταξύ της Ελληνικής Κυβερνήσεως και της UNESCO προς κύρωση από το Ελληνικό Κοινοβούλιο.

Σύμφωνα με την υπογραφείσα συμφωνία η σύσταση του Παρατηρητηρίου πρέπει να γίνει εντός του 2008.

Δύναμη ώθησης για την ανωτέρω εξέλιξη αποτέλεσε η ανάγκη προώθησης και ανάπτυξης λύσεων στα θέματα που αφορούν την γυναικά και τον αθλητισμό. Ο προβληματισμός που υφίστατο ως προς τα θέματα αυτά αντικατοπτρίζεται στους